

Mijn kind naar de bso?

Uitgave van de Vereniging Balans • voor ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen bij leren en/of gedrag

Over de knap lastige positie van ouders
van kinderen met afwijkend gedrag

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	4
2. Inleiding	5
3. Op zoek naar opvang	6
4. Op zoek naar geschikte buitenschoolse opvang	8
5. Een plek gevonden op de buitenschoolse opvang	12
6. Buitenschoolse opvang in het speciaal (basis)onderwijs	15
7. Meer informatie	16

Brochure als aanvulling op de cursus 'Knap lastig! kinderen met gedrags- en ontwikkelingsstoornissen in de buitenschoolse opvang', waarbij het Nederlands Jeugdinstituut / NJi in opdracht van landelijke oudervereniging Balans een cursus ontwikkelde voor pedagogisch medewerkers in de buitenschoolse opvang.

*Landelijke Oudervereniging Balans
Mei 2008*

1. Voorwoord

Het gedrag van uw kind heeft u al veel hoofdbreken gekost. U had al lang het vermoeden dat er iets niet klopte. Dit kind liet zich niet zo opvoeden als uw andere kinderen of de kinderen in uw omgeving. Het heeft behoorlijk lang geduurd voordat er een diagnose werd gesteld die duidelijk maakte dat het gedrag kenmerken heeft van AD(H)D of een aan autisme verwante stoornis. Uw kind gedraagt zich anders omdat het de informatie uit de omgeving in de hersenen minder soepel kan verwerken. Dat is voor uw kind knap lastig. Maar ook voor u. Afgezien van uw extra zware opvoedkundige taak krijgt u ook te maken met mensen uit de omgeving van uw kind. Bijvoorbeeld de leerkrachten op school van uw kind of, als u een baan hebt of een studie volgt, met de medewerkers van de buitenschoolse opvang. In deze brochure proberen wij met u te bedenken welke vragen u kunt stellen als u voor uw kind een geschikte plaats zoekt in de buitenschoolse opvang. We denken mee over uw rol in de samenwerking met deskundigen uit de kinderopvang.

Allereerst gaan we, bij wijze van inleiding, in hoofdstuk twee in op de activiteiten van landelijke oudervereniging Balans in de buitenschoolse opvang. Het derde hoofdstuk helpt u op weg als u opvang zoekt voor uw kind. Wat te doen na schooltijd en tijdens de vakanties? Is buitenschoolse opvang een goede oplossing? Kan uw kind aarden in een omgeving die minder gestructureerd - want vrije tijd - is dan het onderwijs? Of kunt u beter kiezen voor een gastouder of een oppas?

Als u buitenschoolse opvang voor uw kind verkiest boven (of naast) andere vormen van opvang, dan wordt in hoofdstuk vier uitgelegd hoe u een goede keuze voor een organisatie voor buitenschoolse opvang kunt maken, waar u op kunt letten, welke vragen u kunt stellen. Hoofdstuk vijf heeft betrekking op de tijd dat uw kind naar de buitenschoolse opvang gaat en hoe u de pedagogische medewerkers kunt ondersteunen in het werken met uw kind.

Het zesde hoofdstuk geeft wat meer informatie over het speciaal (basis) onderwijs en de buitenschoolse opvang. Het laatste hoofdstuk bevat een overzicht van relevante websites. Waar in de tekst over *hij* gesproken wordt, kan ook *zij* worden gelezen.

Dank aan Jurgen Breeman, Josette Hoex, Saskia Hoogerwerf, Joli Luijckx, Noëlle Pameijer, Arga Paternotte en Nienke Willering voor hun bijdrage aan de totstandkoming van deze brochure.

Wij hopen dat deze informatie u ten dienste zal zijn bij uw zoektocht naar opvang en tijdens de periode dat uw kind de buitenschoolse opvang bezoekt. Hopelijk heeft uw kind een leuke en vrolijke vrije tijd op de buitenschoolse opvang, zodat u zich met een gerust hart aan uw andere bezigheden kunt wijden!

Maike Vaes
Adviseur kinderopvang en projectleider 'Knap lastig'

2. Inleiding

Balans heeft een cursus voor medewerkers in de buitenschoolse opvang laten ontwikkelen, met als titel *'Knap lastig!'*. Deze cursus leert pedagogisch medewerkers om te gaan met kinderen met lastig gedrag in het algemeen en kinderen met een ontwikkelings- of een gedragsstoornis in het bijzonder. De rol van ouders is van groot belang, zowel bij de keuze van de opvang(-organisatie) als bij de begeleiding van de opvang; daarom publiceert Balans deze brochure.

Zoals u weet, gaan steeds meer kinderen met een ontwikkelings- of gedragsstoornis naar het reguliere basisonderwijs. Scholen krijgen per 2011 zelfs een zorgplicht, wat inhoudt dat ze voor alle kinderen die bij hen worden aangemeld een passende oplossing moeten zoeken. Daarnaast zijn alle scholen sinds augustus 2007 verplicht om voor- en naschoolse opvang te (laten) organiseren op of voor hun school. Als u, als ouder van een kind met een ontwikkelings- of gedragsstoornis, arbeid of studie en zorg voor uw kind wilt combineren én als uw kind een (reguliere) basisschool bezoekt, dan ligt buitenschoolse opvang voor de hand. Althans als deze opvang ook voor deze groep kwetsbare kinderen van een goede kwaliteit is.

Opvang van kinderen met psychiatrische problematiek zoals AD(H)D en/of een stoornis in het autistisch spectrum vereist namelijk kennis over deze stoornissen en vaardigheden om met het gedrag van deze kinderen om te gaan. Dat is voor Balans reden geweest om aandacht te besteden aan de buitenschoolse opvang. Daartoe heeft Balans een project uitgevoerd met als titel *'Knap lastig! Kinderen met ontwikkelings- en gedrags-*

stoornissen in de buitenschoolse opvang'. In dit project heeft het Nederlands Jeugdinstituut / NJi op verzoek van Balans een cursus ontwikkeld voor pedagogisch medewerkers¹⁾ in de reguliere buitenschoolse opvang. Deze cursus leert pedagogisch medewerkers om te gaan met kinderen met lastig gedrag in het algemeen en kinderen met een ontwikkelings- of een gedragsstoornis in het bijzonder. De reacties op deze cursus zijn erg enthousiast. Soms bleken pedagogisch medewerkers met een kind in een negatieve spiraal terecht te zijn gekomen. Gelukkig gaven zij na afloop van de cursus aan weer de positieve kanten van het kind te zien. Er blijkt in het werkveld kinderopvang een enorme behoefte te zijn aan informatie over deze kinderen. De cursus voorziet daar op een goede manier in. Onderdeel van het project is ook een boek voor pedagogisch medewerkers met de titel *Tis knap lastig!*.

Met de cursus en het boek wil Balans de pedagogisch medewerkers uit de buitenschoolse opvang vooral laten inzien dat een kind met een gedrags- of ontwikkelingsstoornis niet uit onwil lastig is of doet, maar uit onvermogen. Het is dus een kwestie van 'niet kunnen' in plaats van 'niet willen'. De cursus geeft pedagogisch medewerkers handvatten voor het werken met deze kinderen.

Uit deze cursus voor pedagogisch medewerkers is duidelijk naar voren gekomen hoe essentieel de rol van ouders is, ook in de buitenschoolse opvang. Ouders zijn een onmisbare bron van informatie voor pedagogisch medewerkers. Ouders zijn ook een belangrijke samenwerkingspartner voor deze medewerkers. Dat is voor Balans aanleiding geweest om deze brochure voor ouders te maken. Een brochure die u als ouder ondersteuning biedt, zodat u die belangrijke rol in de buitenschoolse opvang kunt vervullen.

1) Pedagogische medewerkers, leidsters of groepsleiding in de buitenschoolse opvang: medewerkers die de (groepen) kinderen begeleiden. De termen worden in deze brochure door elkaar gebruikt.

3. Op zoek naar opvang

Welke vorm van opvang kiest u voor uw kind, na schooltijd en tijdens de vakanties?

Kiest u voor formele kinderopvang (buitenschoolse opvang of gastouderopvang) of voor informele opvang (oppas, familie, au pair)? Wat zijn voor- en nadelen?

Als u werk of een opleiding combineert met de zorg voor uw kind(eren) dan komt u, als uw kind vier jaar is, onherroepelijk voor de vraag te staan welke vorm van opvang na schooltijd en tijdens de vakanties voor u én uw kind(eren) het meest geschikt is.

Er bestaan verschillende vormen van opvang:

- Formele opvang: opvang in geregistreerde kindercentra. Naast opvang van kinderen van nul tot vier jaar op een kinderdagverblijf omvat dit ook buitenschoolse opvang²⁾ voor kinderen op de basisschool. Een deel van de kosten voor formele opvang wordt door de belastingdienst vergoed, als u voldoet aan de criteria van de Wet kinderopvang (combineren van arbeid en zorg). De hoogte van de tegemoetkoming is afhankelijk van uw inkomen.
- Soms bieden scholen voor speciaal (basis) onderwijs buitenschoolse opvang. De financiering van deze opvang is niet altijd gebaseerd op de Wet kinderopvang. Informeert u bij de school van uw kind.
- Ook gastouderopvang valt onder formele opvang. Het moet dan wel gaan om opvang door een gastouder, waarbij een geregistreerd gastouderbureau bemiddelt en de opvang begeleidt. Ook voor deze vorm van formele kinderopvang, kunt u een tegemoetkoming van de belastingdienst krijgen.
- Informele opvang: opvang door opa of oma, door een buurvrouw, een au pair of door een oppas. Deze opvang is gratis of moet u zelf betalen. Het kan zijn dat u uw PGB kunt inzetten om een oppas te betalen.
- Ook bestaat er voor uw kind soms de mogelijkheid om na schooltijd mee te doen aan activiteiten die op of door de school georganiseerd worden. Ook dit is informele opvang, waarvoor u geen tegemoetkoming ontvangt. Meestal echter zijn de kosten van deze naschoolse activiteiten niet hoog.

- En natuurlijk is er dan ook in sommige gevallen nog de mogelijkheid om uw werktijden aan te passen, zodat u geen of weinig opvang nodig heeft.

Soms kunt u voor extra kosten van de opvang die betrekking hebben op specifieke ondersteuning en begeleiding uw PGB inzetten, in overleg met de organisatie voor kinderopvang.

Bij het maken van de keuze is het goed te kijken naar uw eigen wensen, naar de wensen, de behoeften en de mogelijkheden van uw kind(eren) en naar de feitelijke mogelijkheden in uw buurt en op de school waar uw kinderen naartoe gaan. Wellicht kunnen onderstaande overwegingen u helpen bij deze keuze.

Buitenschoolse opvang

Bij de buitenschoolse opvang zorgen professionele medewerkers voor uw kind voor en na schooltijd én tijdens de schoolvakanties. Het gaat altijd om opvang in een groep of meerdere groepen kinderen in de basisschoolleeftijd.

Een voordeel van deze vorm van opvang is, dat u er op kunt rekenen dat er voor uw kind gezorgd wordt als er geen school is. De kosten voor buitenschoolse opvang worden deels door de overheid vergoed, afhankelijk van uw inkomen. Belangrijk is dat buitenschoolse opvang professioneel is. Bovendien kan het mogelijk leuk en goed voor uw kind zijn om met leeftijdgenootjes om te gaan en op die manier persoonlijke en sociale competenties te ontwikkelen waar hij of zij op school niet zo aan toe komt: op de buitenschoolse opvang gaat het immers om vrije tijd.

Nadelen van buitenschoolse opvang voor kinderen die extra zorg behoeven, kunnen zijn dat de opvang veel minder gestructureerd is dan het onderwijs, dat het voor uw kind een omgeving is met (te) veel prikkels of dat het voor uw kind te belastend is om ook na schooltijd nog in een groep te moeten functioneren.

Het is dus van belang om goed te bedenken of buitenschoolse opvang een geschikte opvangvorm is voor uw kind, gezien zijn mogelijkheden en beperkingen. Het kan leuk, maar zwaar zijn voor uw kind om ook na schooltijd nog in een groep kinderen te functioneren. U kunt de keuze voor buitenschoolse opvang bespreken met de behandelaar van uw kind. Overigens is het goed om een

2) Soms ook naschoolse opvang genoemd. Van belang voor de tegemoetkoming van de overheid is dat het om geregistreerde kinderopvang gaat. Buitenschoolse opvang omvat opvang vóór en na school en in de vakanties. Tussenschoolse opvang (de overblijft) valt hier niet onder. Ouders betalen deze opvang, vaak door vrijwilligers uitgevoerd, zelf.

gedegen keuze te maken voor de organisatie die buitenschoolse opvang biedt. Zie hiervoor het vierde hoofdstuk van deze brochure.

Op veel scholen worden ook naschoolse activiteiten georganiseerd. Dit zijn meestal erg leuke activiteiten waar kinderen na schooltijd aan mee kunnen doen, bijvoorbeeld koken, streetdance, toneel, muziek, sport en spel. Deze activiteiten kunnen de buitenschoolse opvang waarschijnlijk niet vervangen: u kunt er soms wél, soms niet op rekenen dat uw kind iedere maandag of dinsdag na school een dergelijke activiteit kan bezoeken. Per school kan dit wisselen, vraagt u er dus op uw school naar.

Gastouderopvang

Gastouderopvang kenmerkt zich door kleinschaligheid: opvang door een gastouder in het huis van de gastouder of in uw eigen huis, met hooguit een paar andere kinderen. Gastouderopvang is ook flexibel: u kunt wat makkelijker dan bij een kindercentrum afspraken maken over opvang in de avonden (altijd handig als u in de file komt) en ook het ruilen van dagen is vaak makkelijker. U bent echter wel afhankelijk van de beschikbaarheid van de gastouder; denk bijvoorbeeld aan ziekte of vakantie van de gastouder. Sommige gastouderbureaus zorgen

voor vervanging, maar dat is vaak minder geschikt voor een kind met een stoornis in gedrag of ontwikkeling. Opvang door een vaste gastouder kan goed zijn voor uw kind. Het gastouderbureau begeleidt de opvang. Realiseert u zich wel dat er geen opleidingseisen gelden voor gastouders. Het is dus zaak om, via het gastouderbureau, een geschikte gastouder te vinden die ook nog eens de speciale zorg voor uw kind op zich kan nemen. Met uw wensenlijst kan een gastouderbureau gericht gaan werven voor een passende gastouder.

Informele opvang

Uiteraard kan uw kind na schooltijd ook door familie, vrienden, bekenden, een oppas of een au pair worden opgehaald; een prima oplossing als u goede oppassers weet te vinden. Uw kind kan in zijn vertrouwde omgeving worden begeleid door een vaste en bekende 'oppas'. U moet zich wel realiseren dat deze oppas weleens kan uitvallen, bijvoorbeeld door ziekte, en dat er dan ineens een andere oplossing gezocht moet worden. Juist voor kinderen met een grote behoefte aan voorspelbaarheid kan dat vervelend zijn. Ook is het belangrijk dat 'de oppas' uw kind de benodigde speciale zorg kan geven. Aangezien het project 'Knap lastig!' zich richt op de buitenschoolse opvang, besteden we daar in deze brochure aandacht aan.

4. Op zoek naar geschikte buitenschoolse opvang

Het is verstandig om bij het zoeken naar geschikte buitenschoolse opvang onder meer te letten op:

- Het pedagogisch beleid van de organisatie en de uitvoering daarvan in de praktijk.
- De stabiliteit, betrokkenheid en deskundigheid van het team van pedagogisch medewerkers.
- De accommodatie: binnen- en buitenruimte.
- De kosten en de plaatsingsmogelijkheden.
- De betrokkenheid van ouders.

In deze paragraaf geven we bij deze onderwerpen aan waar u op kunt letten of waar u naar kunt vragen. Ook doen we suggesties hoe u relevante informatie kunt verzamelen.

Heeft u een voorkeur voor buitenschoolse opvang, dan is het van belang om een goede keuze te maken voor een geschikte opvangorganisatie. Vaak is de keuze beperkt. Soms is er één organisatie voor buitenschoolse opvang die de kinderen van uw school onder zijn hoede neemt. Soms zijn er meerdere organisaties actief op één school. Toch is het goed om kritisch te kijken naar de geschiktheid van deze locatie voor buitenschoolse opvang voor úw kind. Bij deze kritische blik kunt u naar een aantal onderwerpen kijken.

Deze onderwerpen hebben allemaal een algemene component, een deel waar iedere ouder op kan letten. Ook hebben deze onderwerpen een specifieke component: waar kunt u, als ouder van een kind met een gedrags- of ontwikkelingsstoornis, naar vragen? De onderwerpen hebben in meer of mindere mate met elkaar te maken, maar voor de helderheid worden ze hieronder apart besproken.

Voordat u zich gaat verdiepen in de pedagogische aanpak is het van belang om te weten of er plaats is op de buitenschoolse opvang van uw keuze. Vaak zijn de dinsdagen en de donderdagen drukke dagen. Voor woensdagen en vrijdagen zijn er meestal geen wachtlijsten.

Naast de feitelijke plaats moet u ook weten of het kind bij deze opvang 'op zijn plaats' is. Hiervoor moet u met de betreffende kinderopvangorganisatie in gesprek om te bekijken of uw kind de zorg en aandacht kan krijgen die het nodig heeft. Daarvoor moet duidelijk zijn wat uw kind nodig heeft en in hoeverre de organisatie daaraan tegemoet kan komen. Wat kunnen ze uw kind wel en niet bieden? In de algemene voorwaarden voor kinderopvang³⁾ staat het als volgt verwoord: *de onderneming in kinderopvang is in beginsel toegankelijk voor elk kind zolang hierover overeenstemming bestaat tussen de ondernemer en de consument.*

Pedagogisch beleid en praktijk

Alle organisaties voor formele kinderopvang hebben hun pedagogisch beleid op papier staan. Dit is een wettelijke verplichting. U kunt daar naar vragen. In dit beleid wordt uitgelegd hoe de betreffende organisatie werkt aan de vier opvoedingsdoelen die in de Wet kinderopvang staan. Het gaat dan om:

- het bieden van sociaal-emotionele veiligheid aan een kind,
- het werken aan de ontwikkeling van de persoonlijke competentie van een kind,
- het werken aan ontwikkeling van de sociale competentie van een kind,
- het voorleven en overdragen van waarden en normen aan een kind.

In het pedagogisch beleidsplan vindt u meestal ook informatie over praktische zaken, zoals de dagindeling, het vakantieprogramma, de activiteiten, de inspraak van ouders of de inspraak van kinderen. Een hoofdstuk over kinderen die meer zorg nodig hebben, is vaak ook in het pedagogisch beleidsplan opgenomen.

Het zou goed zijn om in het pedagogisch beleidsplan óf in een gesprek, antwoorden te kunnen vinden op vragen die specifiek voor de buitenschoolse opvang van belang zijn, zoals daar zijn:

- *Wat is de visie van de organisatie op de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van kinderen?*
Oudere kinderen moeten immers voorbereid worden op hun tijd op de middelbare school en dus is enige

3) Deze algemene voorwaarden zijn verplicht voor ondernemers in de kinderopvang die lid zijn van de MOgroep of van de Branchevereniging Kinderopvang. Deze bepaling staat in artikel 8, lid 1.

mate van zelfstandigheid van groot belang. Is het een belangrijk doel van de organisatie om kinderen zelfstandig te leren zijn? Aan welke vormen van zelfredzaamheid wil men gaan werken? Hoe doet men dat in de praktijk? Kunnen kinderen zelf hun wensen en grenzen aangeven? Mogen oudere kinderen buiten het terrein van de buitenschoolse opvang spelen? Of zonder begeleiding een boodschap doen? Worden ouders hierin gekend? Moeten ouders toestemming geven? Houdt men ook rekening met kinderen die deze zelfstandigheid (nog) niet aankunnen? Bij sommige kinderen met een stoornis in hun gedrag of in hun ontwikkeling is zelfredzaamheid juist een probleem. Deze kinderen ontwikkelen vaardigheden die hiervoor nodig zijn later dan andere kinderen.

- *Hoe ziet de organisatie buitenschoolse opvang?*
Als vrije tijd, en dus helemaal vrij? Of kiest men voor meer structuur en inhoud door bijvoorbeeld een activiteitenprogramma? Wat voor activiteiten worden er zoal georganiseerd? Moeten alle kinderen meedoen met de activiteiten of mogen ze kiezen? Hoe gaat men om met kinderen die meer aandacht of structuur nodig hebben? Krijgen kinderen die niet goed kunnen kiezen begeleiding?
- *Hoeveel groepen kent de locatie waar uw kind mogelijk geplaatst zal worden?*
Hoe groot zijn de groepen en hoe is de samenstelling (bijvoorbeeld qua leeftijdsopbouw) van de groepen? Werkt men met een 'open deuren beleid' (kinderen lopen in en uit hun groepsruimtes en kiezen zelf voor een bepaalde activiteit)? Komen kinderen eerst samen in hun eigen groep om wat te eten en te drinken; zijn er stamgroepen? Zijn er vaste leidsters per stamgroep? Als ze met open deuren werken, hoe houden ze dan zicht op de kinderen? Hebben ze extra oog voor kinderen die daar meer begeleiding in nodig hebben? Zijn ze bereid of in staat uw kind deze extra begeleiding te geven? Kan men rekening houden met uw wensen t.a.v. de plaatsing van uw kind in de groep waar (juist wel of juist niet) een broertje of zusje zit?
- *Heeft de organisatie beleid voor de opvang van kinderen die extra zorg nodig hebben?*
Hoe gaat men om met kinderen die extra tijd en aandacht nodig hebben? Staan hierover uitgangspunten op papier? Is het beleid helder over situaties

waarin er wel of niet (meer) opvang geboden kan worden aan kinderen met probleemgedrag? Voert men regelmatig kindbesprekingen? Kijken ze gericht naar kinderen met bijvoorbeeld een kind-volgsysteem? Is er begeleiding van een pedagoog op de groep mogelijk? Hoe kijkt de organisatie aan tegen het belang van de groep versus het belang van het individu?

Het pedagogisch beleidsplan biedt belangrijke basisinformatie om voorafgaand aan een gesprek te lezen. Het is zinvol om in een (eerste of tweede) gesprek een aantal van de hiervoor genoemde vragen te stellen over dit beleid. Hoe ziet dat er in de praktijk uit? Kan de pedagogisch medewerker een paar voorbeelden uit haar eigen groep geven? Op deze manier krijgt u een duidelijker beeld bij dit beleid en bij de concrete uitvoering ervan.

Team

Van cruciaal belang voor de kwaliteit van de buitenschoolse opvang is de kwaliteit van het team. Stabiliteit in het team en betrokkenheid en deskundigheid van medewerkers zijn onontbeerlijk. Zeker voor kinderen met een gedrags- of een ontwikkelingsstoornis die nog meer dan andere kinderen behoefte hebben aan vastigheid. Probeer hier in een gesprek meer zicht op te krijgen. U kunt bijvoorbeeld vragen of er vaak invallers op de groep staan, of het personeel regelmatig opleidingen volgt, hoe de medewerkers in hun werk begeleid worden en wat de sfeer in het team is. Het is goed hierover ook eens bij andere ouders te informeren.

Natuurlijk zijn er ook concrete vragen mogelijk: hoeveel kinderen hebben de pedagogisch medewerkers onder hun hoede? Hebben de pedagogisch medewerkers, naast de feitelijke opvanguren, uren om de dag voor te bereiden en met elkaar te overleggen? Krijgen u en uw kind één van de pedagogisch medewerkers als mentor of vaste contactpersoon toegewezen? Is er een pedagoog in dienst, waar medewerkers op terug kunnen vallen? Komt de pedagoog wel eens in de groepen kijken? Al deze vragen hebben tot doel om te bekijken of uw kind in deze locatie voor buitenschoolse opvang voldoende zorg en aandacht kan krijgen.

Accommodatie

Naast de kwaliteit van de medewerkers, heeft ook de kwaliteit van de ruimte een grote invloed op het welbevinden van uw kind. Spreekt de sfeer in en om het

gebouw u aan? Vanuit welke pedagogische gedachte is men bezig geweest met het indelen en inrichten van de ruimte(s)? Zijn er hoeken gemaakt voor de afzonderlijke activiteiten? Ziet de accommodatie van de buitenschoolse opvang er gastvrij en kindvriendelijk uit? Wordt de locatie gedeeld met andere gebruikers? Hoe ziet de buitenruimte eruit? Wat voor activiteiten worden buiten ondernomen?

Wordt de buitenschoolse opvang op het terrein van school georganiseerd? Zo ja: is dat in aparte, speciaal voor de opvang ingerichte ruimtes of gebruikt men klaslokalen? En hoe zorgt de organisatie dat, als de opvang op het schoolterrein is, kinderen écht het gevoel van vrije tijd hebben?

Vindt de opvang buiten het schoolterrein plaats: hoe is dan het vervoer geregeld? Worden de kinderen met busjes gehaald of lopen ze? Als het vervoer met busjes betreft: zijn er vaste chauffeurs, rijden pedagogisch medewerkers mee? Krijgen kinderen een vaste plek in de bus? Mogen de oudere kinderen, als ze daaraan toe zijn, zelf lopen of fietsen?

Om een goede indruk te krijgen en de sfeer te proeven, kunt u vragen of u een keer mag kijken op een dag dat er kinderen aanwezig zijn.

Betrokkenheid ouders

Ouders worden op verschillende manieren betrokken bij de buitenschoolse opvang. Op individueel niveau door bijvoorbeeld:

- gesprekken bij het halen (en soms brengen) van uw kind,
- (telefonische) gesprekken met de pedagogisch medewerkers als de situatie van uw kind daar aanleiding toe geeft,
- ouderavonden over thema's of over uw kind (soort 10-minutengesprekken),
- nieuwsbrieven etc.

Relevante vraag is of de organisatie openstaat voor intensiever overleg over uw kind, als dat nodig mocht blijken. Is het bijvoorbeeld mogelijk om met een heen- en weerschriftje te werken en zijn de medewerkers bereid om met de behandelaar of de leerkracht van uw kind te overleggen, als dat nodig mocht zijn? Welke overlegvormen zijn er voor u en het team om extra zorg voor uw kind te bespreken? In welke situatie kan er een beroep worden gedaan op een pedagogisch stafmedewerker of een extern deskundige? Zijn er relevante protocollen die u kunt inzien?

Ook op collectief niveau worden ouders betrokken bij de buitenschoolse opvang. Zo moet er onder meer op iedere locatie een oudercommissie zijn die (verzwaard) adviesrecht op bepaalde onderwerpen heeft. Bijvoorbeeld op het pedagogisch beleid, het kwaliteitsbeleid of op wijzigingen van de prijs.

Kosten

Last but not least is het verstandig te informeren naar de kosten. Welke uurprijs wordt gehanteerd? Uit hoeveel uren bestaat de opvang per schooldag en per vakantiedag? Is het mogelijk om alleen opvang na schooltijd af te nemen? Of juist alleen opvang in de vakanties? Vangt men de kinderen op alle vrije dagen van de school op, of zijn daar voorwaarden aan verbonden? Vergeet u daarbij niet dat een deel van de kosten door de Belastingdienst vergoed wordt. De kinderopvangorganisatie kan hier een berekening van maken.

Worden er voor uw kind extra kosten gemaakt in geval van specifieke aandacht of inzet? Hoe worden deze betaald? Geeft de gemeente subsidie voor een zogenaamde *plusplaats*? Zijn er mogelijkheden om een PGB in te zetten? Welke ideeën heeft de organisatie hierover? Heeft de organisatie hier ervaring mee? Wie regelt de extra begeleiding: de organisatie of u zelf? Het is belangrijk om goede afspraken met een kinderopvangorganisatie te maken over de inzet van deze gelden: afspraken die werkbaar zijn voor de organisatie en die recht doen aan de behoeften van uw kind.

Informatie vergaren

Hoe kunt u informatie verzamelen over een kinderopvanginstelling? Hiertoe zijn meerdere mogelijkheden voorhanden:

- Opvragen van stukken, zoals een informatieboekje en het pedagogisch beleidsplan;
- Gesprek met de organisatie aanvragen;
- Informeren bij de school naar de organisatie(s) waarmee de school samenwerkt;
- Bij andere ouders naar hun ervaringen informeren;
- De openbare inspectierapporten van de GGD bekijken. Ze zijn te vinden via de gemeente waar de organisatie gevestigd is. Ook de organisatie zelf moet u daar, op verzoek, inzage in geven.

Normaliter zal het eerste gesprek gevoerd worden door een medewerker van de afdeling plaatsing of door een locatiehoofd over de algemene gang van zaken. In uw geval is wellicht een intensiever gesprek nodig om te kijken of buitenschoolse opvang voor uw kind geschikt is

en of de organisatie de zorg die uw kind nodig heeft kan/wil bieden.

Denkt u daarbij vooraf goed na over wat u wel en wat u (nog) niet aan de organisatie over uw kind zou willen vertellen. Het is goed om vooraf te bedenken hoe u de organisatie kunt vertellen wat de problematiek van uw kind inhoudt, zonder af te schrikken of irreëel te zijn.

Laat u bijvoorbeeld alle onderzoeksverslagen van behandelaars zien? Wacht u daarmee? Of vindt u dat juist niet nodig, handig, nuttig?

Tot slot: kijk naar uw kind. Wat is voor hem moeilijk en wat vindt hij leuk? In welke mate heeft hij structuur en voorspelbaarheid nodig? Heeft uw kind veel - of juist weinig - behoefte aan de omgang met andere kinderen? Gaat uw kind makkelijk om met verschillende volwassenen of is dit moeilijk voor hem? Kan hij of zij naar uw inschatting de buitenschoolse opvang aan?

Heeft u een goed gevoel over deze organisatie voor buitenschoolse opvang? Zijn uw verwachtingen van de organisatie reëel? Beseft u dat buitenschoolse opvang groepsopvang is en dat het geen organisatie voor hulpverlening is?

5. Een plek gevonden op de buitenschoolse opvang

Als uw kind naar de buitenschoolse opvang gaat, is de communicatie met de pedagogisch medewerkers van groot belang. Communicatie vóórdat de opvang van start gaat, communicatie tijdens het wennen van uw kind en tijdens reguliere en incidentele oudergesprekken. Deze paragraaf gaat in op deze gesprekken. Het verstrekken van wederzijdse informatie is essentieel voor het welbevinden van uw kind op de buitenschoolse opvang.

Als de eerste gesprekken goed verlopen zijn en u, uw kind en de organisatie een goed gevoel hebben bij de plaatsing, dan volgt (ná een mogelijke wachttijd) meestal een intakegesprek (dit gesprek wordt soms ook wel *plaatsings- of aanmeldingsgesprek* genoemd) op de locatie met de betrokken leidsters. De organisatie heeft uw kind dan geplaatst op de buitenschoolse opvang en het gesprek wordt vaak gevoerd net voordat de opvang van start gaat. Het kind is meestal aanwezig bij dit gesprek, zodat hij de locatie al kan bekijken en kennis kan maken met de kinderen en de pedagogisch medewerkers. Het kan bij sommige kinderen met een gedrags- of ontwikkelingsstoornis handig zijn om twee gesprekken te voeren: één gesprek zonder kind (praktisch: zo kunt u uw verhaal vertellen) en één gesprek met kind (zodat uw kind en de medewerkers met elkaar kennis kunnen maken). U kunt uiteraard altijd aan de organisatie voorstellen om twee gesprekken te voeren.

In dit intakegesprek zullen de pedagogisch medewerkers van de buitenschoolse opvang (of de locatiemanager) de algemene gang van zaken op de opvang met u doorspreken, zoals de geldende afspraken, de gehanteerde regels, de opvangtijden, de vrije en geplande activiteiten, het programma etc. Dit is echter ook het moment om specifieke informatie over uw kind te verstrekken.

Vooraf dat laatste is heel belangrijk: u weet als ervaringsdeskundige als geen ander welk aanpak uw kind nodig heeft en welke aanpak wel en niet goed werkt bij uw kind. Zo hoeven de pedagogisch medewerkers niet 'opnieuw het wiel uit te vinden' en kunnen ze meteen aan de slag. Als u dat handig of zinvol vindt, vertelt u wat over de stoornis van uw kind en geeft u tips voor de omgang met uw kind. Vergeet u daarbij vooral niet om juist ook over de positieve kanten van uw kind te vertellen: waar is hij goed in en wat vindt hij leuk? Wat zijn zijn hobby's en

waar ligt zijn belangstelling? Realiseert u zich goed dat de informatie die u verstrekt soms van doorslaggevende betekenis kan zijn voor de kijk van de pedagogisch medewerker op uw kind!

Ook u kunt zelf tijdens dit gesprek informatie achterhalen. Vraag bijvoorbeeld naar de samenstelling van de groep kinderen, naar de sfeer op de opvang, naar projecten die ze doen, hoe ouders betrokken worden bij de opvang van hun kind en alles wat u verder zou willen weten.

Voert de locatiemanager het intakegesprek, dan is het zaak alsnog een afspraak met de pedagogisch medewerkers te maken. Zij hebben immers het meest intensieve contact met uw kind: zij moeten uw kind goed leren kennen.

Start van de opvang en reguliere oudergesprekken

Het is bij de meeste organisaties gebruikelijk dat een kind een paar keer komt 'wennen' voordat de opvang daadwerkelijk van start gaat. Maak hier goede afspraken over, zeker als u denkt dat het voor uw kind van belang is om te wennen. Kinderen met een gedrags- of ontwikkelingsstoornis hebben immers vaak meer tijd nodig om te wennen aan een nieuwe situatie. Soms is het nodig dat een ouder daarbij aanwezig is.

Het is goed om na een paar wenbezoeken of na een paar weken opvang een gesprek met de medewerkers aan te gaan over het verloop van de opvang. Vraag de groepsleiding naar hun eerste indruk van uw kind: lijkt het kind zich goed te voelen op de opvang, maakt hij contact met andere kinderen, wat doet hij graag en zijn er punten waar de leidsters met uw kind aan willen werken? In dit gesprek kunt u zelf vertellen hoe uw kind is als hij thuis komt van de buitenschoolse opvang en wat hij erover vertelt. Het is in ieder geval belangrijk om goede afspraken te maken over het uitwisselen van informatie. Daartoe zijn er verschillende mogelijkheden:

- Dagelijks tijdens het halen (en soms brengen) van uw kind(eren). Probeer hier als het enigszins kan tijd voor te maken;
- Reguliere ouderavonden en oudergesprekken;
- Incidentele gesprekken op uw verzoek of op verzoek van de organisatie;
- Andere contactmogelijkheden zoals een heen- en weerschriftje (waar eventueel ook de school een bijdrage aan zou kunnen leveren), telefonisch overleg of overleg per mail.

Vervolggesprekken⁴⁾

Kinderopvangorganisaties voeren regelmatig gesprekken met ouders om elkaar te informeren over de voortgang in de ontwikkeling en de begeleiding van het kind. Wat gaat goed? Maken de medewerkers zich zorgen over een bepaald aspect in de ontwikkeling van het kind? Deze gesprekken voeren zij met ouders van alle kinderen, maar in uw geval kan het prettig zijn om vaker zo'n gesprek te hebben.

Het is dan ook verstandig problemen vroegtijdig aan te kaarten. Blijf niet te lang met uw zorgen doorlopen. Maak altijd een afspraak voor een gesprek: *Ik wil graag binnenkort een gesprek. Kunnen we een afspraak maken?* Bespreek belangrijke dingen niet tussen de bedrijven door. Verwacht niet dat dit meteen dezelfde dag al kan. Geef wel kort aan waar het gesprek over zal gaan. Bereid het gesprek goed voor, verzamel voorbeelden van uw zorgen. Vraag aan het begin van het gesprek of er een verslag gemaakt wordt waarin ook alle afspraken worden vastgelegd. Als dat niet het geval is, kunt u voorstellen zelf een verslag te maken. Maak aan het einde van het gesprek, als dat nodig is, een afspraak voor een volgend gesprek.

Het is goed om in uw achterhoofd te houden dat een kind zich op de opvang anders kan gedragen dan thuis. Een kind dat thuis druk of ongehoorzaam is, hoeft dat op de buitenschoolse opvang niet te zijn en omgekeerd. Een kind dat thuis open en gezellig is, kan op de opvang erg stil en verlegen zijn. Het is belangrijk om daar open met elkaar over te spreken en niet in een verwijtende sfeer. Het is voor leidsters prettig om van u te horen hoe uw kind zich thuis gedraagt; concrete voorbeelden kunnen hen helpen om een zo goed mogelijk beeld van uw kind te krijgen. Zo kunnen ze het gedrag van het kind beter begrijpen. Bovendien kunt u hen misschien nog tips voor de omgang met uw kind geven.

Formuleer uw zorg niet als tekortkoming van de pedagogisch medewerker, maar als zorg over uw kind. Wanneer u zich open en kwetsbaar opstelt en niet meteen stelling neemt, is er een gesprek over en weer mogelijk. Wanneer u duidelijk maakt dat ouders en medewerkers een gemeenschappelijke doel hebben - iedereen wil immers

het beste voor het kind - ontstaat er vaak meer een gevoel van samenwerken. Stel geen irreële eisen aan de opvang. Vraag of een afspraak haalbaar is voor de organisatie, de ouders en het kind. Het is beter afspraken te maken waar iedereen zich aan kan houden dan onhaalbare, die al gauw niet meer worden nagekomen. Als uw kind bij dit gesprek aanwezig is, kan hij zelf vertellen hoe het er op de buitenschoolse opvang aan toe gaat, hoe hij zich daarbij voelt, wat hij graag doet en hij kan werkjes laten zien.

U kunt vervolgens aan de leidsters vragen hoe zij uw kind zien, in relatie met andere kinderen, in zijn ontwikkeling en hoe zij zelf de begeleiding ervaren. Het kan zijn dat de pedagogisch medewerkers kinderen structureel observeren, via een kindvolgsysteem. Vraag of u dit systeem kunt inzien.

In het gesprek kan ook de vraag aan de orde komen of de pedagogisch medewerkers met de leerkracht van uw kind contact op mogen nemen om een doorgaande lijn in de omgang met uw kind door te spreken. Het is altijd zo dat u daar toestemming voor moet geven. Vindt u het niet prettig, dan kunt u uiteraard die toestemming weigeren.

Als de medewerker niet zoveel over de stoornis van uw kind weet (dat zit namelijk niet in hun opleiding), dan kunt u er zelf wat over vertellen (beperk u daarbij tot de dingen die voor uw kind van belang zijn) en u kunt de medewerker voorzichtig wijzen op de site van Balans, de cursus 'Knap lastig!' of het boek *Tis knap lastig!* (zie pag. 16 van deze brochure).

Als het gesprek moeizaam verloopt, is het handig om dat gewoon uit te spreken. Het is goed om verwachtingen van beide partijen helder te hebben en bespreekbaar te maken.

Zorg er verder voor dat er duidelijke afspraken - met een termijn - gemaakt worden, liefst op papier, aan het einde van het gesprek. Vraag de pedagogisch medewerker hoe zij de communicatie tussendoor wil laten verlopen: bijvoorbeeld heen- en weerschriftje, telefonisch of via e-mail. En hoe verloopt de overdracht naar haar collega pedagogisch medewerkers?

4) In het boek *Houvast bij leesproblemen en dyslexie op de basisschool* (uitgegeven door Balans, november 2006, onder redactie van Arga Paternotte) zijn tips opgenomen over de samenwerking met school. Deze tips zijn in dit hoofdstuk verwerkt en omgewerkt tot tips die relevant kunnen zijn voor de gesprekken die u voert met de organisatie voor buitenschoolse opvang. Mocht u aanvullingen hebben, die specifiek voor de buitenschoolse opvang gelden, meldt u ons die dan. Wij nemen ze dan alsnog op in dit hoofdstuk.

Communicatietips

Als ouder heeft u een sterke emotionele binding met uw kind. Wanneer het niet goed gaat met uw kind, roept dit bij u als ouder emoties op. Dit maakt het voeren van een gesprek extra moeilijk. Juist wanneer iemand in de emotie schiet en zich aangevallen voelt, ontstaat er vaak miscommunicatie. Door te praten over zichtbare zaken, concrete voorbeelden, kunt u dit zoveel mogelijk voorkomen. Een aantal tips:

- Vraag dóór om te achterhalen wat de ander bedoelt, in plaats van bijvoorbeeld boos of gekwetst te reageren.
- Breng kritiek in de vorm van 'ik-boodschappen' (niet 'Het is belangrijk dat..', maar: 'Ik vind het belangrijk dat..').
- Denk niet voor de ander, maar stel vragen aan de ander.
- Speel niet op de persoon en probeer bij de feiten te blijven. Formuleer uw zorg niet als tekortkoming van de pedagogisch medewerker, maar als zorg over uw kind. Geef concrete voorbeelden van problemen en schrijf deze eventueel van tevoren op.
- Laat elkaar altijd in waarde. De pedagogisch medewerker heeft deskundigheid over de opvang van kinderen, u kent het kind het beste.
- Probeer goed naar elkaar te luisteren en vraag wanneer iets niet duidelijk is altijd om uitleg.
- Voel u niet minder dan de ander. Elk heeft zijn eigen deskundigheid. Bedenk dat pedagogisch medewerkers het soms ook moeilijk vinden om gesprekken met ouders te voeren. Een compliment aan de medewerkers kan nooit kwaad. Een zinnetje als *Fijn dat je zo snel tijd kon maken voor dit gesprek* kan helpen om een goede sfeer te bevorderen.

Voor groepsleiding is contact met ouders uitermate belangrijk! Uw informatie is nodig om de buitenschoolse opvang voor uw kind goed te laten verlopen.

Als het niet meer werkt op de bso

Ondanks alle inspanningen van kind, ouders en pedagogisch medewerkers, ondanks extra inzet en

speciale aanpassingen, kan het zijn dat de organisatie of u zelf het besluit moeten nemen dat buitenschoolse opvang voor uw kind niet langer kan. Die grens wordt bereikt als:

- De buitenschoolse opvang geen mogelijkheden meer ziet om de opvang voor uw kind goed en geschikt te maken. Zij kunnen uw kind niet meer bieden wat het nodig heeft.
- Uw kind, ondanks de geboden aanpassing en steun, niet naar behoefte (belang kind) of behoren (belang groep) kan functioneren.

Het is voor iedereen vervelend als een dergelijk besluit genomen moet worden. De organisatie voor buitenschoolse opvang kan hiertoe overgaan, zie hiervoor de algemene voorwaarden⁵⁾. U kunt in ieder geval pleiten voor een redelijke termijn en vragen om een advies over een vorm van opvang die meer geschikt geacht wordt voor uw kind.

Bent u het niet eens met het besluit van de organisatie, dan kunt u bij de kinderopvangorganisatie een klacht indienen. Iedere organisatie heeft een klachtenreglement. De Wet klachtrecht cliënten zorginstellingen biedt mogelijkheden om te klagen bij een landelijke of een regionale klachtencommissie waar de organisatie bij is aangesloten.

Met "geschillen over de totstandkoming of de uitvoering van de overeenkomst kinderopvang" kunt u bij de geschillencommissie consumentenzaken terecht. U moet een klacht eerst bij de organisatie voor buitenschoolse opvang zelf melden, maar komt u er met hen niet uit, dan staat de gang naar de geschillencommissie open.

Het kan echter ook uw eigen besluit zijn om naar een andere vorm van opvang om te zien. De pedagogisch medewerkers kunnen u wellicht adviseren over een geschikte andere vorm van opvang.

5) Artikel 8, lid 4 van de algemene voorwaarden: indien een geplaatst kind, nadat diens ouders daartoe zijn aangemaand, zodanig gedrag blijft vertonen dat daardoor gevaar ontstaat voor de geestelijke en/of lichamelijke gezondheid van de overige opgenomen kinderen, dan wel het kind niet op de gebruikelijke wijze kan worden opgevangen, heeft de ondernemer het recht op redelijke grond en met inachtneming van een redelijke termijn de toegang tot de onderneming in kinderopvang te weigeren en de overeenkomst op te zeggen. De ondernemer kan dan naar vermogen verwijzen naar een voor de opvang van dit kind beter geschikte instantie.

6. Buitenschoolse opvang voor het speciaal (basis)onderwijs

Scholen in het reguliere basisonderwijs zijn sinds augustus 2007 verplicht om buitenschoolse opvang te (laten) regelen. Deze verplichting geldt (nog) niet voor het speciaal (basis) onderwijs. Uit onderzoek is gebleken dat scholen, kinderopvangorganisaties, ouders en kinderen hierbij tegen nogal wat knelpunten aanlopen⁶⁾. De knelpunten hebben vooral te maken met de beschikbaarheid van goede opvang voor kinderen uit het speciaal (basis) onderwijs, het vervoer naar de buitenschoolse opvang en de financiering van de extra kosten die 'speciale' buitenschoolse opvang met zich meebrengt. Per gemeente kunnen zich verschillen voordoen: dus gaat u vooral op onderzoek uit!

De staatssecretaris heeft begin 2008 nader onderzoek gelast naar de mogelijkheden van scholen en de wensen van ouders wat betreft opvang in de buurt dan wel bij de

speciale (basis) school. Naar aanleiding van dit onderzoek zal het kabinet met een uitgewerkt voorstel komen.

Oudervereniging Balans stelt zich op het standpunt dat ouders van een kind in het speciaal (basis) onderwijs en het kind zelf moeten kunnen kiezen voor buitenschoolse opvang in de wijk, opvang gelieerd aan een reguliere kinderopvangorganisatie, of gelieerd aan het speciaal (basis) onderwijs. De keuze wordt immers grotendeels bepaald door de wensen, de mogelijkheden en de behoeften van het kind.

Balans houdt de vinger aan de pols en zal u, in Balans Magazine of via de site van Balans, berichten als er onderzoeksresultaten, nieuwe beleid en oplossingen in zicht zijn.

Meldt ons uw ervaringen!

6) *Buitenschoolse opvang voor kinderen met een beperking*. Sardes en CED groep, mei 2007: te vinden op www.minocw.nl

7. Meer informatie

www.balansdigitaal.nl

De website van Balans, met informatie over leer-, gedrags- en ontwikkelingsstoornissen van kinderen. Ook kunt u op werkdagen contact opnemen met de advies- en informatielijn van Balans: 0900 202 00 65.

www.boink.info

BOinK staat voor Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang. BOinK ondersteunt oudercommissies en behartigt op landelijk niveau de belangen van ouders in de kinderopvang.

U kunt bij BOinK de *checklist kwaliteit* bestellen, die handvatten biedt bij de beoordeling van de kwaliteit van de kinderopvang.

www.50tien.nl

Een site waar ouders met vragen over onderwijs terecht kunnen.

www.samennaardekinderopvang.nl

Deze site biedt informatie en tips over risicokinderen in de kinderopvang.

www.sgc.nl

Website van de stichting geschillencommissie consumentenzaken.

Cursus Knap lastig!

Het Nederlands Jeugdinstituut / NJi heeft in opdracht van Balans een 'train de trainers' module en een bijbehorende cursus ontwikkeld. De cursus richt zich op pedagogisch medewerkers in de buitenschoolse opvang en beslaat zes bijeenkomsten. Er is een handleiding voor de trainers ontwikkeld met een DVD met voorbeelden uit de praktijk. Het boek *Tis knap lastig!* maakt onderdeel uit van de cursus, maar is ook los verkrijgbaar.

Voor meer informatie: www.nji.nl.

Boek Tis knap lastig!

De uitgave *Tis knap lastig! Kinderen met gedrags- en ontwikkelingsstoornissen in de buitenschoolse opvang*, is geschreven door de NJi-medewerkers Josette Hoex en Floortje Kunseler, in opdracht van Balans. Het boek is gericht op pedagogisch medewerkers in de buitenschoolse opvang en verschijnt bij uitgeverij SWP. Bestellen kan via de boekhandel of via www.swpbook.com.

Voor de tekst van deze brochure is onder meer gebruik gemaakt van informatie uit deze uitgave, met name uit het tweede deel 'Uitwisselen en afstemmen met ouders'.

